

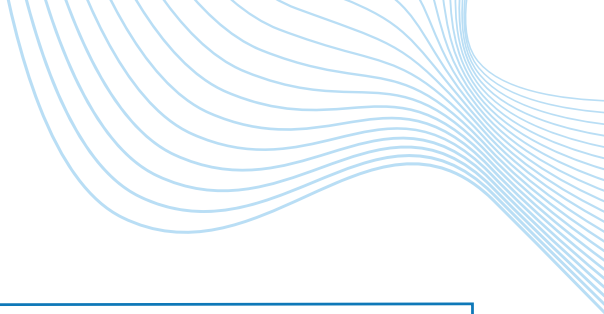
Funded by
the European Union

NDOTJA PLASTIKE NË BASENIN E LUMIT VJOSA

ANALIZË E TË DHËNAVE NGA MONITORIMI
I MBETJEVE DETARE DHE REKOMANDIME PËR
MASA POLITIKE DHE INSTITUCIONALE

MARS, 2026

Përgatitur nga	ESDO - Environmental and Sustainable Development Office
Autorë	Ornela Shoshi - Eksperte e Lartë Mjedis Emanuela Arifi - Eksperte Mjedis Greta Malaj - Specialiste Mjedis
Kontribues	Arion Sauku - Menaxher Projekti Valbona Mazreku - Eksperte e Lartë Mjedis Kledisa Çela - Koordinatorë Projekti Mevis Struga - Ekspert për Angazhimin e Aktorëve të Interesit dhe Marrëdhëniet me Publikun

Ky botim është prodhuar në kuadër të projektit RIVERCLEAN, i cili financohet nga Delegacioni i Bashkimit Evropian në Shqipëri dhe zbatohet nga Milieukontakt Shqipëri dhe Instituti për Menaxhimin e Mjedisit dhe Territorit. Pikëpamjet dhe opinionet e shprehura janë vetëm ato të autorit(ëve) dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht qëndrimet e Bashkimit Evropian.

Tabela e Përmbajtjes

1. Hyrje	5
1.1 Qëllimi i dokumentit të politikave	5
1.2 Baseni i lumit Vjosa dhe mbetjet detare	5
1.3 Burimet e të dhënave dhe metodologjia e monitorimit	7
2. Gjetjet kryesore mbi mbetjet detare në Basenin e Lumit Vjosa	8
2.1 Zonat dhe aktivitetet e monitorimit	8
2.1.1 Plazhi i Delisufit (Baseni i Vjosës)	8
2.1.2 Plazhi i Pashalimanit (Baseni i Vjosës)	12
2.2 Kategoritë dominante të mbetjeve	14
2.3 Burimet e ndotjes plastike	14
2.3.1 Transporti lumor i mbetjeve	14
2.3.2 Turizmi dhe rekreacioni bregdetar	15
2.3.3 Boshllëqet në menaxhimin e mbetjeve	15
3. Kuadri i politikave për menaxhimin e mbetjeve në Shqipëri dhe rëndësia për Basenin e Lumit Vjosa	16
3.1 Kuadri ligjor kombëtar për menaxhimin e mbetjeve	16
3.2 Kuadri strategjik i politikave	17
3.3 Përgjegjësitë institucionale për menaxhimin e mbetjeve	18
3.4 Boshllëqet kryesore të zbatimit në Basenin e Lumit Vjosa	18
4. Rekomandime për politikat	19
4.1 Masat prioritare për reduktimin e ndotjes plastike në Basenin e Lumit Vjosa	22
4.2 Prioritetet e zbatimit	26
4.3 Mekanizmat e angazhimit të aktorëve të interesit	26
5. Përfundime	29

Lista e Figurave

Figura 1. Rezultatet e monitorimit për Plazhin e Delisufit	11
Figura 2. Rezultatet e monitorimit për plazhin e Pashalimanit	13

Lista e Tabelave

Tabela 1. Cilësia e ujit në basenet lumore gjatë periudhës 2018–2024	6
Tabela 2. Përmbledhje e të dhënave të monitorimit për plazhin e Delisufit	11
Tabela 3. Përmbledhje e të dhënave të monitorimit për plazhin e Pashalimanit	13

Akronime

AKEM	– Agjencia Kombëtare e Ekonomisë së Mbetjeve
AKM	– Agjencia Kombëtare e Mjedisit
BE	– Bashkimi Evropian
EC	– Komuniteti Evropian
HoReCa	– Sektori i hoteleve, restoranteve dhe kafeneve/catering
INSTAT	– Instituti i Statistikave
OECD	– Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik
PKMIM	– Dokumenti Strategjik i Politikave dhe Plani Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve
PZP	– Përgjegjësia e Zgjeruar e Prodhuesit
SDR	– Sistemi Depozitë-Rikthimi
UNECE	– Komisioni Ekonomik i Kombeve të Bashkuara për Evropën
VKM	– Vendim i Këshillit të Ministrave

1. Hyrje

1.1 Qëllimi i dokumentit të politikave

Ky dokument politikash synon të identifikojë masa praktike për reduktimin e shkarkimit të mbetjeve plastike në Lumin Vjosa dhe zonat bregdetare përreth. Ai i përkthen të dhënat e monitorimit të mbetjeve detare, të mbledhura në kuadër të projektit RiverClean, në rekomandime të përshtatshme për politikat kombëtare, bashkitë dhe aktorët lokalë.

Dokumenti fokusohet në reduktimin e kategorive më të përhapura të mbetjeve plastike të identifikuar gjatë fushatave të monitorimit, si dhe në përmirësimin e efektivitetit të politikave dhe instrumenteve ekzistuese për menaxhimin e mbetjeve në Shqipëri. Duke lidhur modelet e vërejtura të mbetjeve me boshllëqet në zbatimin e politikave, analiza ofron rekomandime të bazuara në evidenca për forcimin e parandalimit, grumbullimit dhe riciklimit të mbetjeve plastike në Basenin e Lumit Vjosa.

Si referencë në nivel kombëtar, të dhënat e INSTAT¹ tregojnë se plastika përbënte 9.27% të mbetjeve bashkiake të gjeneruara në Shqipëri. Nga totali i mbetjeve bashkiake të menaxhuara, 76.49% u depozituan në landfill, 18.81% u ricikluan dhe 4.5% u përdorën për rikuperim energjie². Gjithashtu, një pjesë e popullsisë vazhdon të mbetet jashtë shërbimeve të rregullta të grumbullimit të mbetjeve, duke rritur rrezikun e hedhjes së tyre në mënyrë të pakontrolluar ose të kalimit drejt mjedisit dhe trupave ujore.

1.2 Baseni i lumit Vjosa dhe mbetjet detare

Baseni i Lumit Vjosa shtrihet në një pjesë të madhe të Shqipërisë së Jugut dhe përfshin një numër të konsiderueshëm bashkish, sistemet e menaxhimit të mbetjeve të cilave ndikojnë drejtpërdrejt në sasinë e mbetjeve plastike që përfundojnë në lumë dhe më pas në Detin Adriatik.

Baseni përfshin bashkitë Vlorë, Fier, Selenicë, Mallakastër, Memaliaj, Këlcyrë, Tepelenë, Përmet, Gjirokastrë, Kolonjë, Dropull, Libohovë, Himarë, Finiq, Konispol, Sarandë dhe Delvinë.

Baseni i Vjosës ka një popullsi të vlerësuar prej rreth 200,000 banorësh³, e përqendruar kryesisht në qytete si Fieri, Gjirokastra, Përmeti, Tepelena dhe Selenica, si dhe në vendbanime të shumta më të vogla të shpërndara përgjatë luginës së lumit dhe degëve të tij.

Njëkohësisht, bashkitë bregdetare të vendosura në pjesën e poshtme të basenit përballen me presion të lartë sezonal nga turizmi. Për shembull, Qarku Vlorë ka rreth 146,000 banorë⁴, por popullsia rritet ndjeshëm gjatë sezonit veror për shkak të vizitorëve vendas dhe të huaj që tërhiqen nga Riviera Shqiptare dhe bregdeti Jonian.

Ndotja plastike në basen ndikohet, për rrjedhojë, si nga presioni i popullsisë rezidente ashtu edhe nga gjenerimi sezonal i mbetjeve i lidhur me turizmin, veçanërisht në bashkitë bregdetare ku numri i vizitorëve rritet gjatë muajve të pikut veror.

¹<https://www.instat.gov.al/media/13979/urban-solid-waste-2023.pdf>

²https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/03/a-roadmap-towards-circular-economy-of-albania_0fd9c3a4/8c970fdc-en.pdf

³<https://www.instat.gov.al/sq/temat/treguesit-demografike-dhe-sociale/popullsia/#tab1>

⁴<https://www.instat.gov.al/sq/temat/treguesit-demografike-dhe-sociale/popullsia/#tab2>

Tabela 1 më poshtë paraqet gjendjen e cilësisë së ujërave në basenet lumore të Shqipërisë gjatë periudhës 2018–2024. Të dhënat janë marrë nga raporti i Agjencisë Kombëtare të Mjedisit për gjendjen e mjedisit në Shqipëri për vitin 2024.

Ndër presionet që ndikojnë në cilësinë e ujërave, ndotja plastike përbën një faktor të rëndësishëm, pasi dëmton ekosistemet ujore dhe ndikon negativisht në gjendjen e përgjithshme mjedisore të ujërave sipërfaqësore.

Tabela 1 - Cilësia e ujit në basenet lumore gjatë periudhës 2018–2024. Burimi: Raporti i Gjendjes së Mjedisit në Shqipëri, AKM, 2024

Viti	Baseni lumor Drin Buna	Baseni lumor Ishëm Erzen	Baseni lumor Shkumbin	Baseni lumor Seman	Baseni lumor Vjosa	Baseni lumor Mat
2018	Klasa III	Klasa V	Klasa IV	Klasa V	Klasa II	Klasa III
2019	Klasa IV	Klasa V	Klasa III	Klasa V	Klasa III	Klasa II
2020	Klasa IV	Klasa V	Klasa III	Klasa V	Klasa II	Klasa III
2021	Klasa IV	Klasa V	Klasa II	Klasa V	Klasa II	Klasa III
2022	Klasa III	Klasa V	Klasa III	Klasa V	Klasa II	Klasa II
2023	Klasa IV	Klasa V	Klasa III	Klasa IV	Klasa II	Klasa II
2024	Klasa III	Klasa V	Klasa II	Klasa IV	Klasa II	Klasa II

Klasat e cilësisë së ujit tregojnë gjendjen e përgjithshme mjedisore të ujërave lumore. Klasa II pasqyron cilësi të mirë, Klasa III cilësi mesatare, Klasa IV cilësi të dobët dhe Klasa V cilësi shumë të dobët. Pra, sa më i lartë të jetë numri i klasës, aq më e dobët është cilësia e ujit dhe aq më i lartë është presioni nga ndotja.

Praktikat e menaxhimit të mbetjeve të zbatuara në këto bashki luajnë, për rrjedhojë, një rol thelbësor në përcaktimin e vëllimit të mbetjeve plastike që mund të hyjnë në sistemin lumor dhe të transportohen drejt zonave bregdetare.

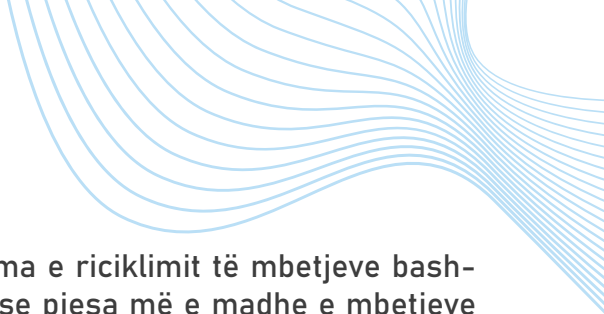
Raporti për Gjendjen e Mjedisit ofron informacion mbi cilësinë e ujërave lumore, por ende nuk përfshin një vlerësim të posaçëm të akumulimit të mbetjeve në lumenj dhe në zonat bregdetare. Si rezultat, evidencat mbi sasinë dhe përbërjen e mbetjeve plastike që arrijnë në lumenj dhe në zonat bregdetare përreth mbeten të kufizuara.

Në nivel kombëtar, në Shqipëri janë menaxhuar rreth 870,883.59 ton mbetje gjatë vitit 2024,⁵ krahasuar me 820,322 ton në vitin 2023.⁶

Shërbimet e grumbullimit të mbetjeve janë zgjeruar ndjeshëm gjatë viteve të fundit, por sfidat vazhdojnë të mbeten. Sipas statistikave kombëtare, shërbimet e menaxhimit të mbetjeve mbulojnë pjesën më të madhe të zonave urbane, por mbulimi mbetet i pabarabartë ndërmjet bashkive urbane dhe rurale, duke rritur rrezikun që mbetjet e pamenaxhuara të përfundojnë në lumenj dhe sistemet e kullimit.

⁵<https://www.instat.gov.al/en/themes/environment-and-energy/environment/publication/2025/urban-solid-waste-2024>

⁶<https://www.instat.gov.al/en/themes/environment-and-energy/environment/publication/2024/urban-solid-waste-2023>

Performanca e riciklimit mbetet gjithashtu e kufizuar. Norma e riciklimit të mbetjeve bashkiake në Shqipëri vlerësohet rreth 18–19%,⁷ çka do të thotë se pjesa më e madhe e mbetjeve vazhdon të depozitohet në landfille, në vend që të rikuperohet si material i riciklueshëm. Menaxhimi i mbetjeve bashkiake mbetet një sfidë në Shqipëri. Ndarja në burim dhe infrastruktura përkatëse janë ende shumë të kufizuara, pavarësisht detyrimit ligjor. Në vitin 2023, më shumë se 70% e mbetjeve bashkiake në Shqipëri u depozituan në landfille, krahasuar me rreth 23% në Bashkimin Evropian, çka ilustron varësinë e vazhdueshme nga depozitimi, në vend të rikuperimit.⁸ Megjithatë, në disa qytete shqiptare po zbatohen disa projekte pilot për të prezantuar grumbullimin e diferencuar, veçanërisht për letër dhe karton, alumin, plastikë dhe mbetjeve ushqimore.

Materialet plastike përfaqësojnë një përbërës të rëndësishëm të rrjedhës së mbetjeve bashkiake, veçanërisht mbetjet nga ambalazhet që lidhen me produktet ushqimore, pijet dhe mallrat e konsumit. Ndarja e pamjaftueshme e mbetjeve, infrastruktura e kufizuar e riciklimit dhe praktikrat e hedhjes së paligjshme rrisin mundësinë që mbetjet plastike të përfundojnë në mjedis dhe më pas të hyjnë në sistemet lumore.

Ndotja plastike në Basenin e Lumit Vjosa gjenerohet, për rrjedhojë, kryesisht nga tri burime:

- **mbetjet e përditshme të konsumit**, përfshirë ambalazhet ushqimore, shishet e pijeve dhe qeset plastike të pazarit;
- **aktivitetet turistike dhe rekreative në zonat bregdetare**, të cilat shpesh përfshijnë ambalazhe dhe produkte plastike njëpërdorimëshe;
- **praktikat e papërshtatshme të grumbullimit dhe depozitimit të mbetjeve në bashkitë e sipërme të baseneve.**

Pasi çlirohen në mjedis, materialet plastike të lehta mund të transportohen përmes lumenjve, rrjedhjeve sipërfaqësore dhe erës. Lumenjtë, si Vjosa, veprojnë si rrugë të rëndësishme transporti për mbetjet me origjinë tokësore, duke çuar mbetjet plastike nga vendbanimet e brendshme drejt bregdetit, ku ato akumulohen në zonat depozituese.

Vendet bregdetare, si plazhet e Delisufit dhe Pashalimanit, përfaqësojnë zona të rëndësishme akumulimi për mbetjet plastike të transportuara përmes sistemit të Lumit Vjosa. Të dhënat e monitorimit nga këto zona ofrojnë, për rrjedhojë, evidenca të vlefshme për të kuptuar burimet e ndotjes dhe për të vlerësuar efektivitetin e politikave të menaxhimit të mbetjeve brenda basenit.

1.3 Burimet e të dhënave dhe metodologjia e monitorimit

Analiza e politikave bazohet kryesisht në fushatat e monitorimit të mbetjeve detare, të realizuara nga stafi i projektit RiverClean në plazhet e Delisufit dhe Pashalimanit gjatë vitit 2025. Monitorimi ndoqi metodologji të standardizuara për vëzhgimin e mbetjeve në plazh dhe regjistroi sasinë dhe përbërjen e artikujve të mbetjeve përgjatë sektorëve të përcaktuar të vijës bregdetare.

Rezultatet e monitorimit tregojnë se produktet plastike njëpërdorimëshe të konsumit dhe materialet e ambalazheve dominojnë përbërjen e mbetjeve të regjistruara në të dyja zonat e

⁷ <https://www.eea.europa.eu/en/europe-environment-2025/countries/albania/waste-generation>

⁸ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/03/a-roadmap-towards-circular-economy-of-albania_0fd9c3a4/8c970fdc-en.pdf

monitorimit. Kategoritë më të shpeshta të vërejtura përfshijnë:

- **Plazhi i Delisufit:** Rezultatet e monitorimit tregojnë se produktet plastike njëpërdorimëshe të konsumit dhe materialet e ambalazheve dominojnë përbërjen e mbetjeve të regjistruara. Kategoritë kryesore ishin fragmentet e plastikës jo të shkumëzuar (26.67%), kapakët dhe tapat plastike (16.58%), qeset plastike për blerje/bartje/ushqime (15.32%), ambalazhet plastike të patatinave dhe mbështjellëset e ëmbëlsirave (10.81%), si dhe shishet plastike të pijeve <0.5 L (9.37%).
- **Plazhi i Pashalimanit:** Artikujt plastikë njëpërdorimësh dominuan gjithashtu përbërjen e mbetjeve, me përqindjet më të larta të regjistruara për qeset plastike për blerje/ushqime (26.26%), ambalazhet plastike të patatinave dhe mbështjellëset e ëmbëlsirave (21.49%), shishet plastike të pijeve <0.5 L (11.14%), fragmentet e polistirenit të shkumëzuar (10.08%) dhe produktet e duhanit me filtër/bishtat e cigareve (8.75%).

Prania e përsëritur e këtyre kategorive përgjatë fushatave të monitorimit tregon shkarkime të vazhdueshme të mbetjeve plastike në mjedisin bregdetar. Këto gjetje ofrojnë një bazë thelbësore evidencash për identifikimin e rrjedhave prioritare të mbetjeve dhe vlerësimin e efektivitetit të politikave ekzistuese për menaxhimin e mbetjeve në Basenin e Lumit Vjosa.

2. Gjetjet kryesore mbi mbetjet detare në Basenin e Lumit Vjosa

2.1 Zonat dhe aktivitetet e monitorimit

Monitorimi i mbetjeve detare u krye nga stafi i projektit RiverClean në dy zona bregdetare brenda Basenit të Lumit Vjosa:

- Plazhi i Delisufit
- Plazhi i Pashalimanit

Çdo aktivitet monitorimi regjistroi numrin dhe llojin e artikujve të mbetjeve të gjetura përgjatë një segmenti 100-metërsh të vijës bregdetare. Rezultatet evidentojnë modele të qëndrueshme në përbërjen e mbetjeve në të dyja zonat.

2.1.1 Plazhi i Delisufit (Baseni i Vjosës)

Në plazhin e Delisufit u zhvilluan dy aktivitete monitorimi gjatë vitit 2025, më 4 korrik dhe 6 dhjetor. Rezultatet konfirmojnë se ky segment 100-metërsh funksionon si zonë akumulimi, e ndikuar si nga aktivitetet rekreative lokale ashtu edhe nga prurjet lumore nga Baseni i Vjosës. Ato tregojnë gjithashtu se plastikat njëpërdorimëshe dominojnë ndjeshëm artikujt e mbledhur.

- **Qeset plastike për blerje,** si artikuj plastikë njëpërdorimësh, ishin artikulli më i regjistruar gjatë të dy periudhave të monitorimit, duke arritur një total prej 99 artikujsh (47 në korrik dhe 52 në dhjetor). Vetëm kjo kategori përfaqëson formën më të vazhdueshme dhe të dukshme të ndotjes, duke reflektuar modelet e konsumit të përditshëm dhe praktikat e dobëta të menaxhimit të mbetjeve.

Zonat e monitorimit në basenin e Vjosës

Delisuf
Baseni Vjosë

Pashaliman
Baseni Vjosë

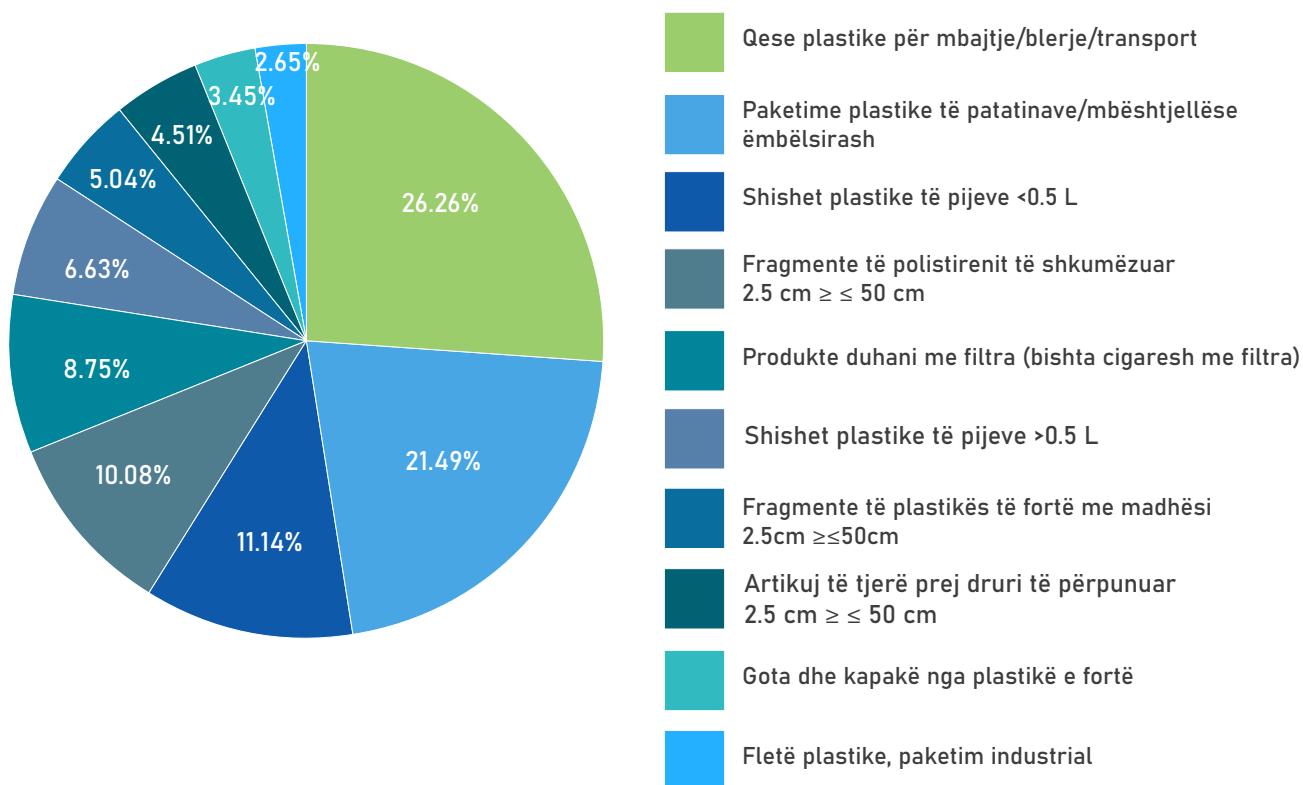
- **Ambalazhet plastike ushqimore**, përfshirë ambalazhet e patatinave dhe mbështjellëset e ëmbëlsirave, përbënin kategorinë e dytë më të bollshme, me gjithsej 81 artikuj. Rritja e vërejtur në dhjetor sugjeron akumulim të vazhdueshëm me kalimin e kohës dhe transport të mundshëm nga vendbanimet në pjesën e sipërme të basenit.
- **Mbetjet e lidhura me pijet** përbënin gjithashtu një pjesë të konsiderueshme të totalit. Shishet plastike të pijeve më të vogla se 0.5 L ishin 42 në të dyja aktivitetet e monitorimit, duke treguar një rritje të dukshme në dhjetor, ndërsa shishet më të mëdha (>0.5 L) përbënin 25 artikuj.
- Gjithashtu artikuj si **kapakët/tapat plastike** dhe gotat prej plastike të fortë, ishin gjithashtu të pranishëm, duke konfirmuar dominimin e mbetjeve njëpërdorimëshe të konsumit në këtë zonë
- **Fragmentet e polistirenit** përbënin një tjetër komponent të rëndësishëm të materialit të mbledhur. Fragmentet e polistirenit të shkumëzuar me madhësi mesatare (2.5–50 cm) arritën në total 38 artikuj, ndërsa fragmentet më të mëdha (>50 cm) u regjistruan vetëm gjatë monitorimit të dhjetorit. Prania e tyre tregon fragmentimin e materialeve të ambalazhimit dhe produkteve izoluese, të cilat transportohen lehtësisht nga uji dhe era dhe priren të akumulohen përgjatë vijës bregdetare.
- **Mbetjet e lidhura me duhanin** ishin veçanërisht të dukshme në monitorimin e korrikut, ku u regjistruan 33 bishta cigaresh. Kjo kategori nuk u shfaq ndër artikujt më të mbledhur në dhjetor, duke sugjeruar se lidhet kryesisht me praninë e drejtpërdrejtë të njerëzve dhe përdorimin sezonal të plazhit, më shumë se sa me transportin lumor.
- **Fragmentet e plastikës jo të shkumëzuar** u vërejtën gjithashtu në mënyrë të vazhdueshme, me një total prej 19 artikujsh përgjatë të dyja datave. Këto ka të ngjarë të vijnë nga shpërbërja e objekteve plastike më të mëdha me kalimin e kohës, duke treguar procese të vazhdueshme degradimi dhe mundësinë e formimit të mikroplastikës në mjedisin bregdetar. Fletë plastike u gjetën në zonë në të dyja datat, duke evidentuar dimensionin bujqësor të zonës.

Krahasimi ndërmjet dy periudhave të monitorimit tregon një rritje të sasisë së disa kategorive kryesore të mbetjeve në dhjetor, veçanërisht të qeseve plastike, ambalazheve ushqimore dhe shisheve të vogla të pijeve. Ky model sugjeron një prurje dhe akumulim të vazhdueshëm të mbetjeve, të ndikuar me gjasë nga kushtet hidrologjike sezonale. Gjatë periudhës nëntor–dhjetor 2025, Shqipëria u përball me përmbajtje të përhapura, të cilat me shumë gjasë kontribuan në rritjen e rrjedhjeve sipërfaqësore dhe të prurjeve lumore. Këto kushte mund të kenë transportuar mbetje shtesë nga zonat e brendshme të Basenit të Vjosës drejt bregdetit, duke rritur akumulimin e mbetjeve përgjatë këtij segmenti të vijës bregdetare.

Tabela 2. Përmbledhje e të dhënave të monitorimit për plazhin e Delisufit. Burimi: Përpunim i të dhënave të mbledhura gjatë aktiviteteve të monitorimit nga ETMI

Kategoritë e mbetjeve	04/07/2025	06/12/2025	Total 2 monitorimet
Qese plastike për mbajtje/blerje/transport	47	52	99
Paketime plastike të patatinave/mbështjellëse ëmbëlsirash	32	49	81
Shishet plastike të pijeve <0.5 L	8	34	42
Fragmente të polistirenit të shumëzuar 2.5 cm $\geq$ $\leq$ 50 cm	11	27	38
Produkte duhani me filtra (bishta cigaresh me filtra)	33	-	33
Shishet plastike të pijeve >0.5 L	8	17	25
Fragmente të plastikës të fortë me madhësi 2.5cm $\geq$ $\leq$ 50cm	10	9	19
Artikuj të tjerë prej druri të përpunuar 2.5 cm $\geq$ $\leq$ 50 cm	5	12	17
Gota dhe kapakë nga plastikë e fortë	7	6	13
Fletë plastike, paketim industrial	5	5	10

Figura 1. Rezultatet e monitorimit për Plazhin e Delisufit. Burimi: Përpunim i të dhënave të mbledhura gjatë aktiviteteve të monitorimit nga ETMI

2.1.2 Plazhi i Pashalimanit (Baseni i Vjosës)

Dy aktivitete monitorimi të kryera në plazhin e Pashalimanit, më 26 qershor dhe 21 nëntor, evidentuan një dominim të qartë të mbetjeve të lidhura me plastikën, ku proceset e fragmentimit luajnë një rol të rëndësishëm në përbërjen e mbetjeve detare.

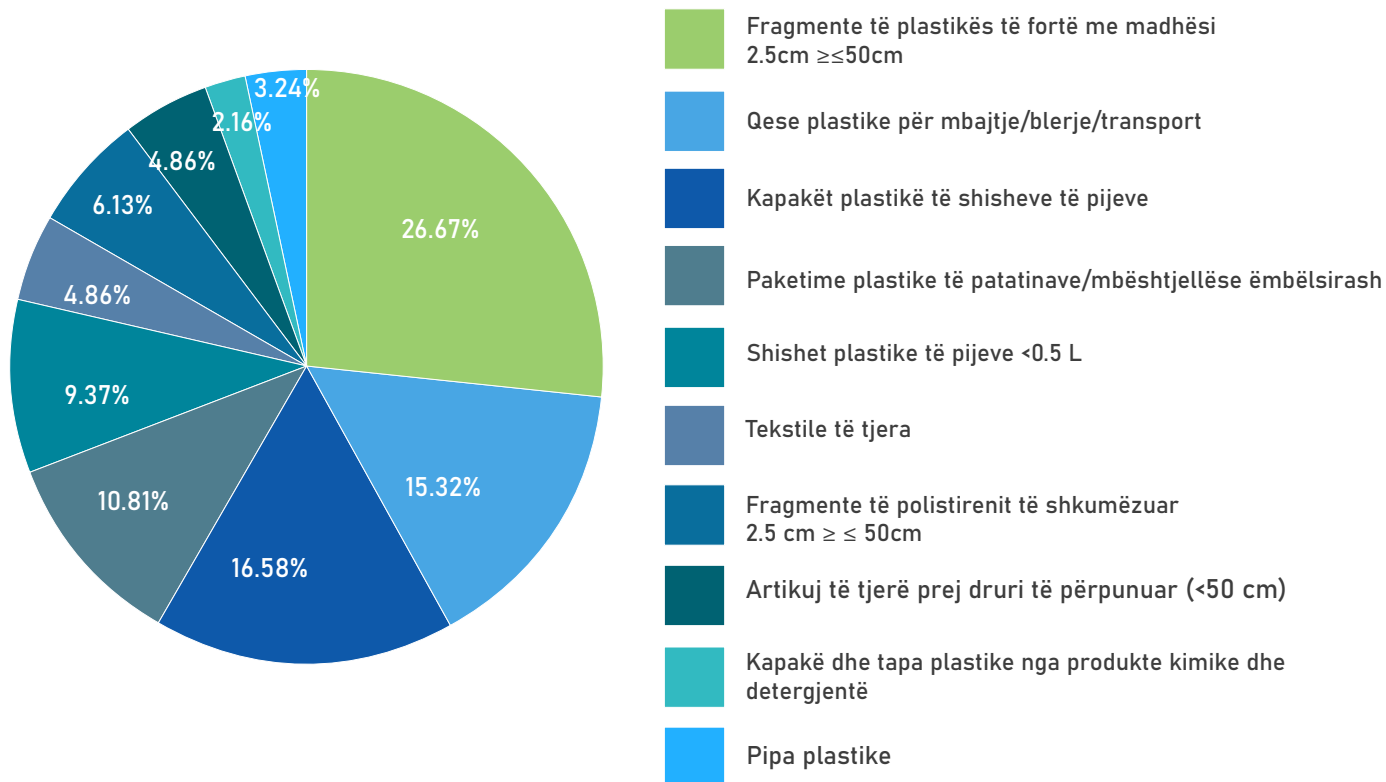
- Në të dyja datat e monitorimit, fragmentet e plastikës jo të shkumëzuar (2.5–50 cm) ishin kategoria e regjistruar më shpesh, duke arritur në total 148 artikuj. Ky numër i lartë tregon shpërbërjen progresive të objekteve plastike më të mëdha që janë tashmë të pranishme në mjedisin bregdetar, e ndikuar me gjasë nga veprimi i valëve, ekspozimi ndaj dritës së diellit dhe gërryerja mekanike.
- Mbetjet e lidhura me pijet përbënin gjithashtu një pjesë të konsiderueshme të artikujve të mbledhur. Tapat dhe kapakët plastikë nga pijet përbënin 92 artikuj, ndërsa shishet plastike të pijeve më të vogla se 0.5 L arritën në total 52 artikuj. Prania e vazhdueshme e këtyre artikujve përgjatë të dy periudhave të monitorimit sugjeron prurje të vazhdueshme të lidhura me aktivitetet rekreative dhe praktikat e papërshtatshme të depozitimit të mbetjeve.
- Plastikë njëpërdorimëshe ishin një tjetër komponent i spikatur i përbërjes së mbetjeve. Qeset plastike për blerje dhe bartje arritën në total 85 artikuj, ndërsa ambalazhet plastike të patatinave dhe mbështjellëset e ëmbëlsirave arritën në 60 artikuj, duke reflektuar modelet e konsumit të përditshëm dhe burimet tokësore të ndotjes që transportohen drejt vijës bregdetare.
- Kategori të tjera përfshinin fragmente të polistirenit të shkumëzuar (34 artikuj), tekstile (27 artikuj) dhe artikuj prej druri të përpunuar më të vegjël se 50 cm (27 artikuj), duke treguar burime të përziera mbetjesh, përfshirë materialet e ambalazhimit, aktivitetet e lidhura me peshkimin dhe përdorimin e zonës bregdetare.
- U regjistruan gjithashtu sasi më të vogla të tapave dhe kapakëve plastikë të lidhur me ambalazhet e produkteve kimike ose detergjentëve (12 artikuj), si dhe pipëza plastike (18 artikuj).

Rezultatet tregojnë se akumulimi i mbetjeve në plazhin e Pashalimanit nxitet kryesisht nga plastikë njëpërdorimëshe dhe fragmentimi dytësor i plastikës, duke konfirmuar ndikimin si të aktiviteteve lokale bregdetare ashtu edhe të proceseve të transportit detar brenda sistemit të Basenit të Vjosës.

Tabela 3. Përmbledhje e të dhënave të monitorimit për plazhin e Pashalimanit. Burimi: Përpunim i të dhënave të mbledhura gjatë aktiviteteve të monitorimit nga ETMI, në kuadër të projektit BeMed)⁹

Kategoritë e mbetjeve	26/06/2025	21/11/2025	Total 2 monitorimet
Fragmente të plastikës të fortë me madhësi 2.5cm $\geq \leq$ 50cm	91	57	148
Qese plastike për mbajtje/blerje/transport	76	9	85
kapakët plastike të shisheve të pijeve	61	31	92
Paketime plastike të patatinave/mbështjellëse ëmbëlsirash	54	6	60
Shishet plastike të pijeve <0.5 L	33	19	52
Tekstile të tjera	21	6	27
Fragmente të polistirenit të shkumëzuar 2.5 cm $\geq \leq$ 50cm	20	14	34
Artikuj të tjerë prej druri të përpunuar (<50 cm)	18	9	27
Kapakë dhe tapa plastike nga produkte kimike dhe detergjentë	12	-	12
Pipa plastike	12	6	18

Figura 2. Rezultatet e monitorimit për plazhin e Pashalimanit. Burimi: Përpunim i të dhënave të mbledhura gjatë aktiviteteve të monitorimit nga ETMI, në kuadër të projektit BeMed

⁹ <https://www.beyondplasticmed.org/en/projects/assemble-allies-mobilize/marine-litter-prevention-in-sazani-and-kune-vain-islands/>

2.2 Kategoritë dominante të mbetjeve

Në të gjitha aktivitetet e monitorimit, materialet plastike përfaqësojnë shumicën dërrmuese të artikujve të mbledhur. Kategoritë e regjistruara më shpesh përfshijnë:

- **Qeset plastike për blerje**

Qeset plastike për blerje dhe bartje ishin ndër artikujt e regjistruar më shpesh, me pothuajse njëqind artikuj të vërejtur vetëm gjatë dy periudhave të monitorimit në plazhin e Delisufit. Këto artikuj përfaqësojnë një formë shumë të dukshme ndotjeje, e lidhur me konsumin e përditshëm dhe praktikën e pamjaftueshme të depozitimit të mbetjeve.

- **Ambalazhet ushqimore**

Ambalazhet plastike të lidhura me produktet e lehta ushqimore dhe ëmbëlsirat, si ambalazhet e patatinave dhe mbështjellëset e ëmbëlsirave, përbëjnë një tjetër kategori kryesore mbetjesh. Prania e këtyre artikujve tregon konsum të përhapur të plastikave njëpërdorimëshe dhe depozitim të papërshtatshëm të tyre.

- **Shishet e pijeve**

Shishet plastike të pijeve dhe artikujt e lidhur me to, si tapat dhe kapakët, u gjetën vazhdimisht në të gjitha zonat e monitorimit. Këta artikuj lidhen zakonisht me konsumin jashtë shtëpisë dhe aktivitetet e lidhura me turizmin.

- **Fragmentet plastike dhe polistireni**

Fragmentet e polistirenit të shkurpëzuar dhe materialeve plastike jo të shkurpëzuara u vërejtën gjithashtu shpesh. Këto fragmente vijnë nga shpërbërja e objekteve plastike më të mëdha me kalimin e kohës dhe përfaqësojnë një burim të rëndësishëm të ndotjes dytësore, përfshirë mundësinë e gjenerimit të mikroplastikës.

Në përgjithësi, rezultatet e monitorimit tregojnë se shumica e mbetjeve detare në Basenin e Vjosës burojnë nga **produktet plastike njëpërdorimëshe të konsumit dhe mbetjet nga ambalazhet**.

2.3 Burimet e ndotjes plastike

Përbërja e mbetjeve të regjistruara gjatë fushatave të monitorimit tregon tri burime kryesore të ndotjes plastike në Basenin e Lumit Vjosa: transportin lumor të mbetjeve nga vendbanimet e brendshme, aktivitetet turistike dhe rekreative në zonat bregdetare, si dhe boshllëqet strukturore në sistemet e menaxhimit të mbetjeve. Këto burime janë në përputhje me studimet ndërkombëtare, të cilat tregojnë se një pjesë e madhe e mbetjeve detare burojnë nga aktivitetet me origjinë tokësore, përfshirë mbetjet urbane, aktivitetet turistike dhe mbetjet e transportuara përmes lumenjve.

2.3.1 Transporti lumor i mbetjeve

Brenda Basenit të Lumit Vjosa, vendbanimet e vendosura përgjatë degëve ujore dhe sistemeve të kullimit kontribuojnë në këtë proces kur shërbimet e menaxhimit të mbetjeve janë të paplota ose kur ndodh depozitimi informal i mbetjeve pranë trupave ujorë. Pasi plastikën

në sistemin lumor, artikujt e lehtë si qeset plastike, ambalazhet dhe shishet mund të transportohen në distanca të gjata përpara se të akumulohen në zona bregdetare depozituese, si plazhet e Delisufit dhe Pashalimanit.

2.3.2 Turizmi dhe rekreacioni bregdetar

Turizmi dhe aktivitetet rekreative përfaqësojnë një tjetër burim të rëndësishëm të ndotjes plastike përgjatë vijës bregdetare të Basenit të Vjosës. Vizitorët e plazheve dhe bizneset e lidhura me turizmin gjenerojnë mbetje të lidhura me konsum afatshkurtër, veçanërisht ambalazhe ushqimore, ambalazhe pijesh dhe produkte plastike të disponueshme.

Këto rrjedha mbetjesh lidhen zakonisht me plastikën njëpërdorimëshe, si shishet plastike, gotat, mbështjellëset ushqimore dhe filtrat e cigareve, të cilat identifikohen shpesh në monitorimin e mbetjeve në plazhe. Zonat bregdetare që përjetojnë rritje sezonale të turizmit shpesh përballen me rritje të përkohshme të gjenerimit të mbetjeve, të cilat tejkalojnë kapacitetin e sistemeve lokale të grumbullimit.

Nëse infrastruktura e grumbullimit të mbetjeve dhe masat e ndërgjegjësimit publik janë të pamjaftueshme, plastikën e disponueshme mund të lihen në plazhe ose zonat përreth dhe më pas të transportohen në mjedisin detar përmes erës dhe veprimit të valëve.

2.3.3 Boshllëqet në menaxhimin e mbetjeve

Dobësitë strukturore në sistemet e menaxhimit të mbetjeve kontribuojnë gjithashtu në rrjedhjen e plastikës në mjedis. Megjithatë Shqipëria ka zgjeruar shërbimet bashkiake të grumbullimit të mbetjeve gjatë viteve të fundit, disa boshllëqe mbeten, veçanërisht në vendbanimet rurale ose periferike. Raportimi kombëtar për vitin 2024¹⁰ tregon se shërbimet e menaxhimit të mbetjeve janë zgjeruar, por një pjesë e mbetjeve mbetet ende jashtë sistemeve plotësisht të besueshme të grumbullimit, duke rritur mundësinë që mbetjet të përfundojnë në mjedis.

Njëkohësisht, normat e riciklimit mbeten relativisht të ulëta. Norma e riciklimit të mbetjeve bashkiake në Shqipëri është vlerësuar rreth 18–19%¹¹ gjatë viteve të fundit, duke treguar se shumica e mbetjeve ende depozitohet në landfille, në vend që të rikuperohet si material i riciklueshëm.

Këto kufizime strukturore rrisin mundësinë që mbetjet plastike, veçanërisht materialet e ambalazhimit si qeset plastike, shishet e pijeve dhe mbështjellëset ushqimore, të përfundojnë në mjedis. Hedhja e paligjshme e mbetjeve, ndarja e pamjaftueshme e tyre dhe infrastruktura e kufizuar e riciklimit mund të kontribuojnë në akumulimin e mbetjeve plastike në lumenj, kanale kulluese dhe zona bregdetare.

Së bashku, këta faktorë krijojnë një rrugë përmes së cilës plastikën e përditshme të konsumit, të gjeneruara brenda Basenit të Vjosës, transportohen nga vendbanimet e brendshme drejt sistemit lumor dhe përfundimisht në Detin Adriatik.

¹⁰<https://www.instat.gov.al/en/themes/environment-and-energy/environment/publication/2025/urban-solid-waste-2024/>

¹¹https://akm.gov.al/ova_doc/raporti-per-gjendjen-e-mjedisit-2024/

3. Kuadri i politikave për menaxhimin e mbetjeve në Shqipëri dhe rëndësia për Basenin e Lumit Vjosa

3.1 Kuadri ligjor kombëtar për menaxhimin e mbetjeve

Shqipëria ka forcuar kuadrin e saj ligjor për menaxhimin e mbetjeve, si pjesë e përafrimit me acquis të Bashkimit Evropian dhe tranzicionit drejt një ekonomie më qarkulluese dhe efikase në përdorimin e burimeve.

Baza kryesore ligjore është **Ligji Nr. 57/2025 “Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve”**, i cili përcakton parimet bazë për parandalimin e mbetjeve, grumbullimin e diferencuar, trajtimin, rikuperimin, depozitimin, planifikimin, monitorimin dhe kontrollin.

Ligji synon të përafrojë kuadrin kombëtar me Direktivën Kuadër të BE-së për Mbetjet 2008/98/EC dhe bazohet në hierarkinë e mbetjeve, e cila i jep përparësi parandalimit, ripërdorimit dhe riciklimit ndaj rikuperimit dhe depozitimit në landfill.

Një shtesë e rëndësishme e kohëve të fundit është Ligji Nr. 74/2025, datë 4 dhjetor 2025, “Për Përgjegjësitë e Zgjeruara të Prodhuesve të Produkteve që Gjenerojnë Mbetje”, i cili krijon bazën ligjore për Përgjegjësinë e Zgjeruar të Prodhuesit (PZP) në Shqipëri. Ligji vendos përgjegjësinë e prodhuesit për fazën pas konsumit të rrjedhave përkatëse të mbetjeve dhe synon të mbështesë grumbullimin, marrjen mbrapsht, trajtimin, raportimin dhe financimin e produkteve që kthehen në mbetje, përfshirë ambalazhet. Nga këndvështrimi i politikave, ky është një hap i rëndësishëm, pasi zhvendos një pjesë të barrës financiare dhe organizative të menaxhimit të mbetjeve nga bashkitë te prodhuesit dhe importuesit.

Kuadri mbështetet gjithashtu nga Programi Kombëtar për Parandalimin e Mbetjeve, i cili është hapur për konsultim publik dhe forcon fokusin te reduktimi i gjenerimit të mbetjeve në burim, duke evidentuar njëkohësisht rrjedhat prioritare të mbetjeve, si plastikat dhe ambalazhet. Programi është veçanërisht i rëndësishëm, pasi përcakton masa që mund të mbështesin zbatimin si në nivel kombëtar ashtu edhe në nivel vendor, duke përfshirë veprime për nxitjen e ripërdorimit, riparimit, konsumit të qëndrueshëm dhe praktikave më të gjera për parandalimin e mbetjeve.

Ky kuadër plotësohet nga një numër aktesh nënligjore që rregullojnë aspekte të veçanta të zbatimit.

- VKM Nr. 232, datë 26.04.2018, e cila ndryshoi Vendimin e Këshillit të Ministrave Nr. 177, datë 06.03.2012, “Për ambalazhet dhe mbetjet e tyre”, forcoi bazën rregullatore për menaxhimin e mbetjeve nga ambalazhet.
- Vendimi Nr. 319, datë 31.05.2018, “Për miratimin e masave për kostot e menaxhimit të integruar të mbetjeve”, përcaktoi masa që lidhen me financimin dhe mbulimin e kostove të shërbimeve të menaxhimit të integruar të mbetjeve.
- Gjithashtu, VKM Nr. 687, datë 29.07.2015, “Për miratimin e rregullave për mbajtjen, përditësimin dhe publikimin e statistikave për mbetjet”, ofron kuadrin për mbledhjen, përditësimin dhe publikimin e të dhënave mbi mbetjet, duke mbështetur monitorimin, raportimin dhe zbatimin e politikave të bazuara në evidenca.

3.2 Kuadri strategjik i politikave

Në vitin 2020, Shqipëria miratoi dy dokumente kryesore strategjike për të orientuar përpjekjet e saj për menaxhimin e integruar të mbetjeve. Këto përfshijnë “Dokumentin Strategjik të Politikave dhe Planin Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve (PKMIM)” për periudhën 2020–2035, si dhe “Planin Kombëtar Sektorial për Menaxhimin e Mbetjeve (Masterplanin)”.

Këto dokumente përcaktojnë vizionin afatgjatë të vendit dhe veprimet specifike për përmirësimin e infrastrukturës dhe praktikave të menaxhimit të mbetjeve, duke siguruar përafrimin me politikat e Bashkimit Evropian dhe duke promovuar zgjidhje të qëndrueshme për menaxhimin e mbetjeve.

Strategjia u miratua me VKM Nr. 418/2020 dhe zbatimi i saj filloi në vitin 2021. Ajo përcakton drejtimin afatgjatë për përmirësimin e grumbullimit, trajtimit, rikuperimit dhe parandalimit të mbetjeve, si dhe shërben si instrumenti kryesor i planifikimit për reformimin e sektorit.

Strategjia përcakton objektiva kombëtarë për:

- zgjerimin e mbulimit me shërbime të grumbullimit të mbetjeve bashkiake;
- rritjen e normave të riciklimit dhe rikuperimit të materialeve;
- reduktimin e varësisë nga depozitimi në landfill;
- forcimin e kapaciteteve institucionale dhe koordinimit në sektorin e menaxhimit të mbetjeve.

PKMIM dhe Masterplani kanë parashikuar ndarjen e të gjithë territorit të Shqipërisë në 10 zona të menaxhimit të mbetjeve, të cilat përbëjnë njësitë bazë për planifikimin e menaxhimit të integruar të mbetjeve. Këto zona shërbejnë si njësi themelore për planifikimin e menaxhimit të integruar të mbetjeve, duke mundësuar menaxhim më efikas dhe më të lokalizuar të mbetjeve në të gjithë vendin.

Referuar Masterplanit, Baseni i Lumit Vjosa përfshihet në Zonat e Mbetjeve Vlorë Veri dhe Vlorë Jug – Gjirokastrë.

Zbatimi i PKMIM dhe Masterplanit kërkon hartimin e planeve për secilën Zonë Mbetjesh të përcaktuar në vend, duke përfshirë trajtimin dhe destinacionin e mbetjeve në përputhje me Direktivën 2008/98/EC të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit, datë 19 nëntor 2008, për mbetjet dhe për shfuqizimin e disa direktivave. Kjo direktivë krijon një kuadër për menaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve, duke siguruar që praktikatat e menaxhimit të mbetjeve në Shqipëri të për afrohen me standardet e BE-së dhe të fokusohen te reduktimi, riciklimi dhe depozitimi i sigurt i mbetjeve.

Shqipëria ka përfshirë gjithashtu objektivat e ekonomisë qarkulluese në kuadrin e politikave për mbetjet. Udhërrëfyshi i OECD-së për Ekonominë Qarkulluese në Shqipëri identifikon plastikën, mbetjet detare, mbetjet bashkiake, instrumentet ekonomike dhe koordinimin ndër-institucional si fusha prioritare për reformim. Udhërrëfyshi vëren gjithashtu se Shqipëria e ndryshoi kuadrin e saj për mbetjet në vitin 2022 për të ndaluar kategori të caktuara të geseve plastike, por përafrimi me rregullat e BE-së për plastikën njëpërdorimëshe mbetet i pjesshëm dhe kërkon përafrim të mëtejshëm.

3.3 Përgjegjësitë institucionale për menaxhimin e mbetjeve

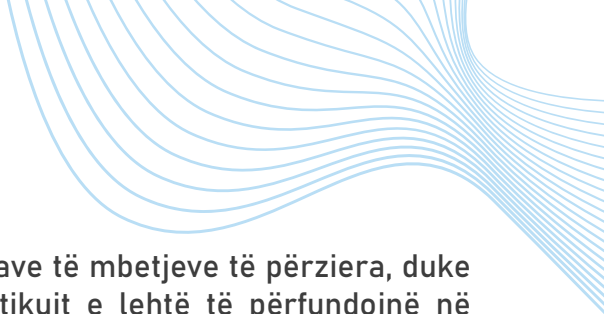
Menaxhimi i mbetjeve në Shqipëri përfshin një strukturë qeverisëse me disa nivele, ku bëjnë pjesë si institucionet kombëtare ashtu edhe ato vendore.

- Në nivel qendror, **Ministria e Mjedisit** është përgjegjëse për hartimin e politikave kombëtare dhe legjislacionit që lidhet me menaxhimin e mbetjeve dhe mbrojtjen e mjedisit. Ministria koordinon gjithashtu zbatimin e strategjive mjedisore dhe siguron përafrimin me standardet e Bashkimit Evropian.
- **Agjencia Kombëtare e Ekonomisë së Mbetjeve (AKEM)** luan një rol të rëndësishëm koordinues dhe monitorues në menaxhimin e integruar të mbetjeve. E krijuar në vitin 2024, agjencia bashkëpunon me njësitë e vetëqeverisjes vendore për të mbështetur planifikimin, menaxhimin e të dhënave, zbatimin e hierarkisë së mbetjeve dhe përmirësimin e përgjithshëm të sistemit në të gjithë vendin.
- **Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM)** është përgjegjëse për mbledhjen e të dhënave mjedisore, menaxhimin e sistemeve të informacionit mjedisor dhe mbështetjen e proceseve të monitorimit dhe raportimit mjedisor.
- Në nivel vendor, **bashkitë** janë aktorët kryesorë përgjegjës për zbatimin e politikave të menaxhimit të mbetjeve. Përgjegjësitë e tyre përfshijnë organizimin e shërbimeve bashkiake të grumbullimit të mbetjeve, hartimin e planeve bashkiake të menaxhimit të mbetjeve, menaxhimin e infrastrukturës vendore të mbetjeve dhe sigurimin e përputhshmërisë me rregulloret mjedisore.

3.4 Boshllëqet kryesore të zbatimit në Basenin e Lumit Vjosa

Në Basenin e Lumit Vjosa, sfida kryesore nuk është mungesa e instrumenteve të politikave, por kapaciteti i kufizuar për t'i zbatuar ato në mënyrë efektive në një basen të shpërndarë gjeografikisht, i cili ndërthur vendbanimet e brendshme me një zonë bregdetare nën presion sezonal. Evidencat e monitorimit nga Delisufi dhe Pashalimani tregojnë se mbetjet plastike vazhdojnë të arrijnë në mjedisin detar, veçanërisht në formën e qeseve plastike, ambalazheve të pijeve, ambalazheve ushqimore dhe fragmenteve plastike. Kjo tregon rrjedhje të vazhdueshme nga burimet tokësore dhe kontroll të pamjaftueshëm të rrugëve kryesore përmes të cilave mbetjet arrijnë në bregdet.

- **Shërbimet e grumbullimit të mbetjeve mbeten të pabarabarta** në të gjithë basenin, veçanërisht në vendbanimet rurale, periferike dhe ato të vogla bregdetare. Në zonat ku grumbullimi është i parregullt ose infrastruktura është e kufizuar, mbetjet kanë më shumë gjasa të hidhen në zona të pamenaxhuara, përfshirë brigjet e lumenjve, hapësirat e hapura dhe kanalet kulluese. Në kontekstin e Vjosës, kjo rrit rrezikun që mbetjet të mobilizohen nga reshjet, rrjedhjet sipërfaqësore dhe prurjet lumore, e më pas të transportohen drejt zonave bregdetare.
- Baseni, ashtu si pjesa më e madhe e vendit, vazhdon të përballlet me **performancë të dobët në grumbullimin e diferencuar dhe riciklim**. Ambalazhet plastike dhe materialet e tjera të

riciklueshme ende menaxhohen kryesisht brenda rrjedhave të mbetjeve të përziera, duke kufizuar rikuperimin dhe duke rritur mundësinë që artikujt e lehtë të përfundojnë në mjedis. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në një basen ku mbetjet mund të lëvizin në distanca të gjata përmes degëve ujore dhe korridoreve lumore përpara se të arrijnë në bregdet.

- Masat që synojnë reduktimin e rrjedhjes së ambalazheve plastike mbeten vetëm pjesërisht efektive në praktikë. Megjithatë Shqipëria ka miratuar kufizime për qeset plastike për bartje dhe ka krijuar bazën ligjore për Përgjegjësinë e Zgjeruar të Prodhuesit (PZP), këto mekanizma ende nuk kanë sjellë kapje të mjaftueshme të llojeve të artikujve që gjenden më shpesh gjatë monitorimit. Në Basenin e Vjosës, kjo është veçanërisht e rëndësishme për qeset plastike, shishet dhe ambalazhet e lidhura me ushqimet. Gjithashtu, kuadri i PZP-së do të kërkojë hapa zbatues në afat të shkurtër përpara se të bëhet plotësisht funksional, ndaj një deri në dy vitet e ardhshme janë vendimtare.
- Një tjetër sfidë zbatimi lidhet me turizmin sezonal dhe aktivitetet rekreative në pjesën bregdetare të basenit. Gjatë periudhave të pikut veror, plazhet dhe zonat bregdetare përreth përjetojnë një rritje të përkohshme të konsumit të produkteve të disponueshme. Kur koshat publikë, shërbimet e grumbullimit dhe masat ndërgjegjësuese nuk përshtaten me këtë presion sezonal, mbetjet kanë më shumë gjasa të mbeten në mjedisin bregdetar dhe të përfundojnë drejtpërdrejt në det.

Baseni i Lumit Vjosa kërkon një fokus më të fortë të zbatimit të grumbullimit të besueshëm i mbetjeve në vendbanimet e shpërndara, përmirësimi i rikuperimit të ambalazheve të riciklueshme, kontrolli më i mirë i qeseve plastike dhe mbetjeve nga ambalazhet, si dhe masa sezonale për menaxhimin e mbetjeve në zonat e turizmit bregdetar. Këto veprime janë thelbësore për të reduktuar rrjedhjen e mbetjeve plastike nga burimet e brendshme dhe bregdetare drejt mjedisit detar.

4. Rekomandime për politikat

Rezultatet e monitorimit nga zonat bregdetare në Basenin e Lumit Vjosa tregojnë se mbetjet detare përbëhen kryesisht nga produkte plastike njëpërdorimëshe të konsumit dhe mbetje nga ambalazhet. Këto materiale lidhen me modelet e konsumit të përditshëm, aktivitetet e lidhura me turizmin dhe mbetjet që përfundojnë në mjedis nga vendbanimet e brendshme. Shqipëria tashmë ka një kuadër ligjor dhe strategjik për menaxhimin e mbetjeve, përfshirë **Ligjin Nr. 57/2025 “Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve”, kufizimet për qeset plastike për bartje dhe miratimin e Ligjit Nr. 74/2025 “Për Përgjegjësitë e Zgjeruara të Prodhuesve të Produkteve që Gjenerojnë Mbetje” për mbetjet nga ambalazhet.** Megjithatë, evidencat e monitorimit nga Baseni i Lumit Vjosa sugjerojnë se zbatimi i këtyre masave mbetet i pabarabartë, veçanërisht në nivel bashkiak.

Situata aktuale në Basenin e Lumit Vjosa karakterizohet nga një kombinim i vlerave ekologjike dhe presionit mjedisor në rritje, të lidhur me vendbanimet e shpërndara, ujërat e

ndotura të patrajtuar, shërbimet e dobëta të menaxhimit të mbetjeve, bujqësinë, turizmin dhe aktivitetet nxjerrëse. Vjosa është një basen lumor ndërkufitar me sipërfaqe rreth 6,800 km², prej së cilës rreth 4,540 km² ndodhen në Shqipëri, dhe lumi shtrihet në 13 bashki. Sipas Planit të Menaxhimit të Parkut Kombëtar të Lumit të Egër Vjosa,¹² zona e basenit në Shqipëri përfshin më shumë se 130,000 banorë, me një dendësi mesatare prej vetëm 41 banorësh/km² dhe me më shumë se 80% të popullsisë që jeton në zonat rurale. I njëjti plan vëren se 23% e sipërfaqes së basenit është tokë bujqësore, ndërsa turizmi është zgjeruar me shpejtësi gjatë viteve të fundit, veçanërisht në zona si Përmeti dhe përgjatë luginës së poshtme. Në nivel qarku, Censi i vitit 2023 tregon se Fieri¹³ përbën rreth 10.0% të popullsisë së Shqipërisë, Vlora rreth 6%¹⁴ dhe Gjirokastra rreth 3%¹⁵, duke treguar se Baseni i Vjosës ndikohet më pak nga një korridor i vetëm metropolitane me dendësi të lartë dhe më shumë nga një kombinim i gjerë qytetesh të vogla, fshatrash dhe aktivitetesh ekonomike sezonale në disa rajone.

Në të njëjtën kohë, presionet kryesore mjedisore në basen lidhen ngushtë me mangësitë në infrastrukturë dhe menaxhimin e ndotjes. Plani i menaxhimit të Vjosës thekson se ujërat e ndotura të patrajtuar nga fshatrat, vendbanimet dhe ndërtesat individuale shkarkohen në lumë, si dhe se impiantet industriale dhe fermat e peshkut kontribuojnë gjithashtu me ujëra të ndotura dhe ngarkesa të tjera ndotëse. Për këtë arsye, plani identifikon nevojën për të hartuar një program për kanalizimet dhe trajtimin e ujërave të ndotura urbane, për të reduktuar ndotjen industriale, për të zhvendosur landfillet e mbetjeve të ngurta larg lumit dhe për të zhvilluar zgjidhje për depozitim të mbetjeve në fshatra. Ai evidenton gjithashtu kategori më të gjera presioni, përfshirë plehrat kimike, ujërat e ndotura, ndotjen industriale, menaxhimin e mbetjeve përgjatë lumit dhe përdorimet nxjerrëse. Paralelisht, raportimi i UNECE-së për Shqipërinë tregon se infrastruktura e ujërave të ndotura mbetet e pamjaftueshme në nivel kombëtar, me vetëm 10 impiante funksionale të trajtimit të ujërave të ndotura dhe 114 të tjera të planifikuara deri në vitin 2050,¹⁶ duke nënvizuar mangësinë më të gjerë strukturore në shërbimet e ujërave të ndotura, e cila ndikon gjithashtu në menaxhimin e baseneve lumore. Në këtë kontekst, rrjedhja e mbetjeve plastike në Basenin e Vjosës duhet të kuptohet si pjesë e një modeli më të gjerë presionesh kumulative, ku boshllëqet në shërbimet rurale, mbetjet e pamenaxhuara, ujërat e ndotura të patrajtuar, turizmi sezonal dhe rrugët e transportit lumor rrisin së bashku rrezikun që mbetjet të lëvizin nga vendbanimet e brendshme drejt korridorit lumor dhe më pas drejt bregdetit.

Turizmi shton një tjetër dimension të presionit sezonal në Basenin e Lumit Vjosa, veçanërisht në destinacionet përgjatë korridorit lumor, si Përmeti, Tepelena dhe Gjirokastra, ku numri i vizitorëve dhe aktivitetet rekreative në natyrë intensifikohen gjatë muajve më të ngrohtë. Masterplani i Turizmit për Parkun Kombëtar të Lumit të Egër Vjosa vëren se destinacionet e marra së bashku, Përmeti, Gjirokastra dhe Tepelena, priten rreth 200,000 vizitorë në vit gjatë vitit 2022,¹⁷ ndërsa rritja e vizitorëve ka mbetur rreth 15% që nga viti 2015. I njëjti plan thekson

¹²<https://akzm.gov.al/wp-content/uploads/2020/07/Chapter-A.-Management-Plan.pdf>

¹³<https://www.instat.gov.al/media/14305/cens-2023-fieri.pdf>

¹⁴<https://www.instat.gov.al/media/14325/cens-2023-vlora.pdf>

¹⁵<https://www.instat.gov.al/media/14306/cens-2023-gjirokastra.pdf>

¹⁶https://unece.org/sites/default/files/2025-10/Albania_summary_report_6th_cycle_7Apr25_ENG.pdf

¹⁷<https://akzm.gov.al/wp-content/uploads/2020/07/Chapter-A.-Management-Plan.pdf>

gjithashtu se rreth 20% e strukturave akomoduese në Shqipëri ndodhen në zonën më të gjerë që shtrihet nga Fieri në Gjirokastrë, se sezoni turistik është zgjeruar nga prilli në tetor, veçanërisht në Vjosën e sipërme, dhe se lugina pret rreth 5,000 turistë aventurorë çdo vit, kryesisht për aktivitete si rafting, kamping dhe ecje në natyrë. Në nivel kombëtar, INSTAT raporton se në vitin 2024 Vlora përbënte 12.3% të udhëtimeve brenda Shqipërisë, duke e bërë atë një nga destinacionet më të frekuentuara të vendit, ndërsa udhëtimet për pushime dhe kohë të lirë përbënin 54.1% të udhëtimeve të brendshme. Të marra së bashku, këto prirje sugjerojnë se turizmi po bëhet një faktor gjithnjë e më i rëndësishëm presioni në Basenin e Vjosës: pa grumbullim të përshtatshëm të mbetjeve, infrastrukturë riciklimi, menaxhim të vizitorëve dhe masa ndërgjegjësuere, përqendrimi sezonal i vizitorëve mund të rrisë përdorimin e ambalazheve të disponueshme dhe ambalazheve të pijeve, si dhe rrezikun e rrjedhjes së mbetjeve drejt mjedisve lumore dhe bregdetare.

Rekomandimet e politikave më poshtë i përgjigjen drejtpërdrejt këtij profili presioni në

Basenin e Lumit Vjosa dhe synojnë gjithashtu të adresojnë boshllëqet kryesore të zbatimit të identifikuar në Seksionin 3. Masat prioritare bazohen në tri konsiderata kryesore: kategoritë dominuese të mbetjeve të identifikuar përmes monitorimit, rrugët kryesore të rrjedhjes nga vendbanimet e brendshme drejt lumit dhe bregdetit, si dhe mundësia e zbatimit të masave brenda kuadrit aktual ligjor dhe institucional.

Për këtë arsye, përparësi duhet t'u jepet masave që mund të reduktojnë rrjedhjen e mbetjeve në afat të shkurtër, duke mbështetur njëkohësisht përmirësimet strukturore afatgjata në menaxhimin e ujërave të ndotura, rikuperimin e ambalazheve, sistemet e riciklimit dhe qeverisjen mjedisore vendore.

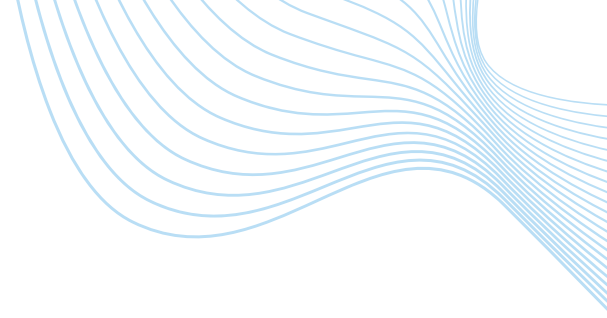
Masat e propozuara kërkojnë veprim të koordinuar nga autoritetet kombëtare, bashkitë, sektori privat dhe organizatat e shoqërisë civile.

4.1 Masat prioritare për reduktimin e ndotjes plastike në Basenin e Lumit Vjosa

Masa prioritare	Kategoria kryesore e mbetjeve që adresohet	Institucionet/aktorët përgjegjës	Masat e detajuara të zbatimit	Ndikimi i pritshëm
Forcimi i zbatimit të kufizimeve për qeset plastike	Qeset plastike për blerje	Ministria e Mjedisit; Agjencitë Rajonale të Mjedisit Fier, Vlorë dhe Gjirokastrë; Inspektorati i Mbikëqyrjes së Tregut; autoritetet bashkiake	1. Rritja e inspektimeve të rregullta dhe të paparalajmëruara te shitësit me pakicë, shumicë dhe tregjet lokale për të verifikuar respektimin e kufizimeve për qeset plastike. 2. Forcimi i kontrolleve mbi importin, prodhimin dhe shpërndarjen e qeseve plastike të ndaluara ose të papërputhshme. 3. Zbatimi i masave ndëshkuese për shkeljet dhe sigurimi i ndjekjes së vazhdueshme nga inspektoratet. 4. Mbështetja e bizneseve për kalimin drejt qeseve të ripërdorshme, qeseve prej letre ose alternativave të tjera të pajtueshme. 5. Zhvillimi i fushatave publike të ndërgjegjësimit për reduktimin e kërkesës së konsumatorëve për qeset plastike njëpërdorimëshe.	Reduktim i qarkullimit dhe konsumit të qeseve plastike të blerjeve, duke çuar në reduktim drejt lumenjve, kanaleve kulluese dhe zonave bregdetare.
Krijimi i një Sistemi Depozitë-Rikthimi (SDR) për shishet e pijeve	Shishet plastike të pijeve dhe kapakët/tapat	Ministria e Mjedisit; Agjencia Kombëtare e Ekonomisë së Mbetjeve; prodhuesit e pijeve; importuesit; shitësit me pakicë; operatorët e riciklimit	1. Krijimi i një kuadri ligjor kombëtar që përcakton vlerat e depozitës, detyrimet për grumbullim dhe përgjegjësitë e prodhuesve. 2. Ngritja e një rrjeti kombëtar të pikave të rikthimit, përfshirë supermarketet, kioskat dhe pajisjet publike të grumbullimit. 3. Detyrimi i prodhuesve dhe shitësve me pakicë për të marrë pjesë në sistemet e marrjes mbrapsht dhe raportimit. 4. Sigurimi që shishet dhe kapakët/tapat e rikthyera të transportohen drejt strukturave të licencuara për ndarje dhe riciklim. 5. Zhvillimi i fushatave publike të informimit që shpjegojnë funksionimin e sistemit të depozitës dhe nxisin pjesëmarrjen.	Reduktim i ndjeshëm i mbetjeve nga shishet dhe kapakët/tapat e pijeve, rritje e normave të grumbullimit dhe përmirësim i performancës së riciklimit

Masa prioritare	Kategoria kryesore e mbetjeve që adresohet	Institucionet/aktorët përgjegjës	Masat e detajuara të zbatimit	Ndikimi i pritshëm
Përmirësimi i sistemeve të riciklimit dhe ndarjes së mbetjeve	Ambalazhet dhe enët plastike	Bashkitë; kompanitë e riciklimit; autoritetet kombëtare për mbetjet	1. Prezantimi i sistemeve të grumbullimit të diferencuar për materialet e riciklueshme, përfshirë plastikën, letrën, qelqin dhe metalet. 2. Vendosja e koshave të etiketuar qartë në zonat urbane, shkolla, ndërtesa publike, plazhe dhe pikat turistike. 3. Përmirësimi i objekteve për ndarje, balim dhe riciklim, për të trajtuar vëllime më të mëdha të materialeve të mbledhura. 4. Mbështetja e partneriteteve ndërmjet bashkive dhe ricikluesve privatë për përmirësimin e rikuperimit të materialeve. 5. Forcimi i mbledhjes së të dhënave dhe raportimit mbi normat e riciklimit, performancën e grumbullimit dhe rrjedhat e materialeve. 6. Trajnimi i autoriteteve vendore dhe ofruesve të shërbimeve për ndarjen në burim dhe menaxhimin e riciklimit.	Norma më të larta riciklimi, kontaminim më i ulët i rrjedhave të mbetjeve të riciklueshme dhe reduktim i rrjedhjes së plastikës në mjediset tokësore dhe ujore.
Reduktimi i konsumit të plastikës në zonat turistike	Ambalazhet ushqimore, ambalazhet e pijeve dhe plastikat e disponueshme	Bashkitë; bizneset turistike (HoReCa); Ministria e Mjedisit; organizatat e shoqërisë civile	1. Promovimi i standardeve të turizmit me përdorim të ulët të plastikës për bizneset dhe operatorët e plazheve. 2. Nxitja e zëvendësimit të gotave, pipëzave, shisheve dhe ambalazheve njëpërdorimëshe për ushqime që merren me vete me alternativa të qëndrueshme. 3. Vendosja e koshave të mjaftueshëm për mbetje dhe riciklim në plazhe, kampe, parqe dhe zona rekreative. 4. Kërkesa ndaj operatorëve turistikë për të ruajtur pastërtinë e zonave përreth dhe për të menaxhuar mbetjet e klientëve në mënyrë të përgjegjshme. 5. Zhvillimi i fushatave sezonale të ndërgjegjësimit për vizitorët dhe bizneset mbi parandalimin e ndotjes nga mbetjet. 6. Lidhja e markimit lokal të turizmit me praktika të përgjegjshme ndaj mjedisit.	Reduktim i gjenerimit të mbetjeve plastike të disponueshme në zonat turistike me presion të lartë dhe ulje e akumulimit të mbetjeve në plazhe dhe zona bregdetare.

Masa prioritare	Kategoria kryesore e mbetjeve që adresohet	Institucionet/aktorët përgjegjës	Masat e detajuara të zbatimit	Ndikimi i pritshëm
Zbatimi i Përgjegjësisë së Zgjeruar të Prodhuesit (PZP) për ambalazhet	Ambalazhet ushqimore, ambalazhet e pijeve dhe ambalazhet plastike	Ministria e Mjedisit; Agjencia Kombëtare e Ekonomisë së Mbetjeve; prodhuesit e ambalazheve; importuesit; organizatat e përgjegjësisë së prodhuesit	1. Hartimi dhe miratimi i rregullave të PZP-së që mbulojnë ambalazhet plastike të vendosura në treg. 2. Detyrimi i prodhuesve dhe importuesve për të financuar grumbullimin, ndarjen dhe riciklimin e mbetjeve nga ambalazhet. 3. Krijimi i organizatave të përgjegjësisë së prodhuesit për menaxhimin kolektiv të përputhshmërisë. 4. Përcaktimi i objektivave të matshme për rikuperimin dhe riciklimin e materialeve të ambalazhimit. 5. Përdorimi i tarifave të prodhuesve për të financuar sistemet bashkiake të grumbullimit, infrastrukturën e ndarjes dhe aktivitetet ndërgjegjëse. 6. Vendosja e detyrimeve për raportim dhe auditim, për të monitoruar përputhshmërinë lidhur me ambalazhet.	Improved recovery of packaging waste, better financing for waste management systems and reduced packaging leakage to the environment.
Zgjerimi i mbulimit me shërbimin bashkiak të grumbullimit të mbetjeve	Mbetjet plastike të përziera dhe ambalazhet	Bashkitë në Basenin e Vjosës; operatorët e shërbimeve të mbetjeve; Agjencia Kombëtare e Ekonomisë së Mbetjeve	1. Zgjerimi i shërbimeve të rregullta të grumbullimit të mbetjeve në fshatra, vendbanime të largëta dhe zona turistike informale që aktualisht ndodhen jashtë mbulimit të besueshëm me shërbim. 2. Rritja e numrit të kontejnerëve të mbetjeve, pikave të grumbullimit dhe stacioneve të transferimit në zonat me shërbim të pamjaftueshëm. 3. Përmirësimi i frekuencës dhe besueshmërisë së grumbullimit, veçanërisht gjatë periudhave të pikut turistik. 4. Identifikimi, pastrimi dhe parandalimi i rikrijimit të venddepozitimeve të paligjshme pranë lumenjve, rrugëve dhe plazheve. 5. Alokimi i fondeve bashkiake dhe kombëtare për përmirësimin e kontratave të shërbimit, pajisjeve dhe flotës së mjeteve.	Vëllime më të ulëta të mbetjeve të pamenaxhuara dhe reduktim i rrezikut që mbetjet të përfundojnë në lumenj, fusha përmytjeje dhe zonën bregdetare.

Masa prioritare	Kategoria kryesore e mbetjeve që adresohet	Institucionet/aktorët përgjegjës	Masat e detajuara të zbatimit	Ndikimi i pritshëm
Zgjerimi i monitorimit dhe angazhimit qytetar	Të gjitha kategoritë e mbetjeve	Organizatat e shoqërisë civile; Agjencia Kombëtare e Mjedisit; bashkitë; universitetet	1. Zgjerimi i shkencës qytetare dhe monitorimit të mbetjeve me bazë komunitare përgjatë lumenjve, plazheve dhe pikave të nxehta urbane. 2. Standardizimi i metodave të monitorimit, në mënyrë që rezultatet vendore të integrohen në bazat kombëtare të të dhënave dhe sistemet e raportimit. 3. Angazhimi i shkollave, universiteteve dhe grupeve vullnetare në fushata të rregullta pastrimi dhe monitorimi. 4. Ofrimi i trajnimeve për identifikimin e mbetjeve, regjistrimin e të dhënave dhe protokollet e raportimit. 5. Përdorimi i të dhënave të monitorimit për të identifikuar pikat prioritare të nxehta dhe për të vlerësuar efektivitetin e masave të politikave. 6. Forcimi i fushatave të komunikimit për të ndërtuar ndërgjegjësim afatgjatë publik dhe ndryshim të sjelljes.	Të dhëna mjedisore më të mira, identifikim i përmirësuar i burimeve dhe pikave të nxehta të mbetjeve, si dhe pjesëmarrje më e fortë publike në përpjekjet për parandalim dhe monitorim.

4.2 Prioritetet e zbatimit

Në periudhë afatshkurtër, masat më efektive pritet të jenë ato që reduktojnë drejtpërdrejtë rrjedhjen e mbetjeve nga vendbanimet rurale dhe të brendshme drejt kanaleve lumore, si dhe nga zonat e turizmit bregdetar drejt detit. Këto përfshijnë zgjerimin e mbulimit me shërbime të grumbullimit të mbetjeve në vendbanimet me shërbim të pamjaftueshëm, përmirësimin e menaxhimit të pikave të hedhjes së paligjshme pranë trupave ujorë, forcimin e zbatimit të kufizimeve për qeset plastike dhe përmirësimin e infrastrukturës së mbetjeve në zonat bregdetare gjatë sezonit turistik.

Në periudhë afatshkurtër dhe afatmesëm, nevojiten masa strukturore për të adresuar rrjedhat e mbetjeve nga ambalazhet, të cilat identifikohen më shpesh përmes monitorimit. Në veçanti, zbatimi efektiv i PZP-së për ambalazhet dhe prezantimi i një sistemi depozitë-rikthimi për ambalazhet e pijeve duhet të fillojnë brenda vitit të ardhshëm, në mënyrë që artikujt me volum të lartë, si shishet plastike, kapakët/tapat dhe ambalazhet e tjera njëpërdorimëshe, të grumbullohen përpara se të përfundojnë në mjedis.

Reduktimi i rrjedhjes së mbetjeve plastike në Basenin e Lumit Vjosa do të varet më pak nga miratimi i legjislacionit shtesë dhe më shumë nga përmirësimi i zbatimit praktik të instrumenteve ekzistuese. Për këtë arsye, objektivi kryesor i politikave duhet të jetë shndërrimi i kuadrit aktual ligjor dhe strategjik në reduktime të matshme të rrjedhjes së mbetjeve plastike nga zonat e brendshme dhe bregdetare drejt mjedisit detar.

4.3 Mekanizmat e angazhimit të aktorëve të interesit

Aktorët e identifikuar për zbatimin e rekomandimeve të politikave në Basenin e Lumit Vjosa janë:

- **Ministria e Mjedisit** – përgjegjëse për orientimin e politikave kombëtare, hartimin e kuadrit ligjor dhe strategjik, koordinimin ndër-institucional dhe mbikëqyrjen e zbatimit në lidhje me menaxhimin e mbetjeve, ndotjen plastike dhe mbrojtjen e mjedisit.
- **Agjencia Kombëtare e Ekonomisë së Mbetjeve (AKEM)** – përgjegjëse për koordinimin, monitorimin dhe mbështetjen e zbatimit të politikave të menaxhimit të integruar të mbetjeve, përfshirë rikuperimin e ambalazheve, sistemet e mbetjeve bashkiake dhe përmirësimet më të gjera në sektorin e mbetjeve.
- **Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM)** – përgjegjëse për monitorimin mjedisor, mbledhjen e të dhënave, raportimin dhe mbështetjen e zbatimit të bazuar në evidenca, përfshirë integrimin e rezultateve të monitorimit në sistemet kombëtare të informacionit mjedisor.
- **Agjencitë Rajonale të Mjedisit Fier, Vlorë dhe Gjirokastrë** – përgjegjëse për koordinimin rajonal, inspektimet, mbikëqyrjen mjedisore dhe mbështetjen e zbatimit në bashkitë e basenit që ndodhen brenda këtyre qarqeve.
- **Inspektorati i Mbikëqyrjes së Tregut** – përgjegjës për inspektimet dhe kontrollin e përputhshmërisë me kufizimet për qeset plastike dhe produktet e tjera plastike të rregulluara,

të vendosura në treg.

- **Bashkitë në Basenin e Lumit Vjosa** – përgjegjëse për shërbimet bashkiake të grumbullimit të mbetjeve, planifikimin vendor të mbetjeve, infrastrukturën e mbetjeve, ndërgjegjësimin publik, zbatimin në nivel vendor dhe masat parandaluese në vendbanimet e brendshme, qytetet dhe zonat bregdetare.
- **Operatorët e shërbimeve të mbetjeve** – përgjegjës për grumbullimin, transportin dhe ofrimin operacional të shërbimeve të mbetjeve, veçanërisht në zonat ku boshllëqet në mbulimin me shërbim rrisin rrezikun e rrjedhjes së mbetjeve drejt lumenjve dhe zonave bregdetare.
- **Operatorët e mbetjeve, operatorët e riciklimit dhe kompanitë e riciklimit** – përgjegjës për ndarjen, riciklimin, rikuperimin e materialeve dhe mbështetjen e përmirësimit të grumbullimit të diferencuar dhe performancës së riciklimit.
- **Prodhuesit e ambalazheve, importuesit dhe organizatat e përgjegjësisë së prodhuesit** – përgjegjës për zbatimin e Përgjegjësisë së Zgjeruar të Prodhuesit (PZP), financimin e sistemeve të grumbullimit dhe trajtimit, si dhe mbështetjen e rikuperimit të mbetjeve nga ambalazhet e vendosura në treg.
- **Prodhuesit, importuesit dhe shitësit me pakicë të pijeve** – aktorë kyç për prezantimin dhe funksionimin e një Sistemi Depozitë-Rikthimi (SDR), përfshirë sistemet e marrjes mbrapsht, pikat e rikthimit dhe rikuperimin e ambalazheve të pijeve dhe kapakëve/tapave
- **Bizneset turistike (HoReCa), përfshirë hotelet, restorantet, baret dhe operatorët e plazheve** – përgjegjës për reduktimin e konsumit të plastikave njëpërdorimëshe, përmirësimin e menaxhimit të mbetjeve në vend dhe mbështetjen e parandalimit të ndotjes nga mbetjet në zonat turistike dhe rekreative.
- **Organizatrat e shoqërisë civile** – të rëndësishme për rritjen e ndërgjegjësisë, angazhimin qytetar, aktivitetet e pastrimit, monitorimin komunitar dhe mbështetjen e llogaridhënies publike gjatë zbatimit.
- **Universitetet dhe institucionet kërkimore** – të rëndësishme për mbështetjen teknike, monitorimin e mbetjeve, analizën e të dhënave, vlerësimin e rrugëve të ndotjes dhe mbështetjen e zbatimit të politikave të bazuara në evidenca.
- **Qytetarët, grupet vullnetare dhe komunitetet lokale** – aktorë thelbësorë për ndarjen e mbetjeve në burim, praktikën e përgjegjshme të depozitimit, pjesëmarrjen në shkencën qytetare dhe mbështetjen vendore për përpjekjet e parandalimit dhe monitorimit.

Zbatimi efektiv i masave të propozuara do të kërkojë bashkëpunim të strukturuar ndërmjet institucioneve publike, bashkive, aktorëve të sektorit privat, shoqërisë civile dhe komuniteteve lokale. Në Basenin e Lumit Vjosa, angazhimi i aktorëve të interesit është

veçanërisht i rëndësishëm, pasi rrjedhja e mbetjeve plastike ndodh në një zonë të shpërndarë gjeografikisht, duke filluar nga vendbanimet e brendshme dhe degët ujore deri në zonat bregdetare dhe turistike.

- Duhet të përdoren dhe forcohen strukturat ekzistuese të koordinimit të basenit, përfshirë Këshillin e Basenit Ujor dhe strukturat e informacionit dhe koordinimit të Parkut Kombëtar të Lumit të Egër Vjosa, për të bashkuar bashkitë dhe autoritetet vendore brenda Basenit të Vjosës, së bashku me ministrinë përgjegjëse për mjedisin, AKEM, AKM, autoritetet e ujërave dhe institucionet përkatëse bregdetare. Ky koordinim duhet të mbështesë planifikimin e përbashkët, shkëmbimin e informacionit, identifikimin e pikave të nxehta të rrjedhjes së mbetjeve dhe harmonizimin e veprimeve prioritare, nga korridoret lumore të brendshme deri në zonat bregdetare.
- **Sektori privat**, veçanërisht prodhuesit, importuesit, shitësit me pakicë, kompanitë e pijeve, bizneset turistike dhe operatorët e mbetjeve, duhet të jetë në fokus të angazhimit, pasi këta përdorin plastika njëpërdorimëshe në veprimtarinë e tyre të përditshme. Kontributi i tyre është thelbësor për zbatimin e PZP-së, masave për rikuperimin e ambalazheve, sistemeve të depozitë-rikthimit dhe reduktimin e plastikave njëpërdorimëshe në aktivitetet turistike dhe tregtare. Konsultimi i rregullt me këta aktorë mund të ndihmojë gjithashtu në identifikimin e pengesave operacionale dhe forcimin e përputhshmërisë.
- **Organizatat e shoqërisë civile, universitetet dhe grupet komunitare** duhet të përfshihen në monitorim, rritje të ndërgjegjësimit dhe masa parandaluese vendore. Nismat e shkencës qytetare, fushatat e pastrimit të plazheve, aktivitetet në shkollë dhe raportimi nga komuniteti i pikave të hedhjes së paligjshme të mbetjeve mund të përmirësojnë disponueshmërinë e të dhënave, duke forcuar njëkohësisht përgjegjësinë vendore për përpjekjet kundër ndotjes nga mbetjet.
- Një tjetër mekanizëm duhet të synojë në mënyrë specifike **aktorët e turizmit bregdetar**, përfshirë operatorët e plazheve, hotelet, restorantet dhe shoqatat vendore të turizmit. Marrëveshjet sezonale të bashkëpunimit mund të ndihmojnë në sigurimin e koshave të mbetjeve, infrastrukturës për grumbullimin e diferencuar, materialeve ndërgjegjësuere dhe masave për parandalimin e ndotjes nga mbetjet gjatë periudhave me numër të lartë vizitorësh.
- Së fundi, angazhimi i aktorëve të interesit duhet të mbështetet përmes **mekanizmave të rregullt të shkëmbimit të informacionit dhe raportimit**, duke përfshirë publikimin e rezultateve të monitorimit, përditësimet mbi progresin e bashkive dhe takimet periodike të rishikimit me shumë aktorë. Kjo do të përmirësonte transparencën, do të forconte llogaridhënien dhe do të mbështeste përshtatjen e masave të politikave në bazë të përvojës së zbatimit.

5. Përfundime

Monitorimi i mbetjeve detare në Basenin e Lumit Vjosa tregon se ndotja bregdetare nxitet kryesisht nga produktet plastike njëpërdorimëshe dhe mbetjet nga ambalazhet, veçanërisht qeset plastike, ambalazhet e pijeve, ambalazhet ushqimore dhe fragmentet plastike. Prania e përsëritur e këtyre artikujve në zonat bregdetare të monitorimit tregon prurje të vazhdueshme si nga burimet e brendshme të transportuara përmes sistemit lumor, ashtu edhe nga aktivitetet bregdetare të lidhura me turizmin dhe rekreacionin. **Kjo çështje është veçanërisht e rëndësishme në kontekstin e Vjosës, pasi baseni përfshin Parkun Kombëtar të Lumit të Egër Vjosa, të krijuar me Vendimin e Këshillit të Ministrave Nr. 155, datë 13 mars 2023, i cili shpalli ekosistemin natyror të Lumit Vjosa Park Kombëtar, Kategoria II.**

Parku menaxhohet për të mbrojtur biodiversitetin, proceset ekologjike dhe karakterin e lumit me rrjedhje të lirë, çka do të thotë se ndotja plastike duhet të adresohet jo vetëm si çështje e menaxhimit të mbetjeve, por edhe si presion i drejtpërdrejtë mbi një zonë të mbrojtur me rëndësi kombëtare.

Analiza e paraqitur në këtë dokument politikash tregon se Shqipëria ka krijuar tashmë një kuadër të rëndësishëm ligjor dhe strategjik për menaxhimin e mbetjeve dhe parandalimin e ndotjes plastike. Megjithatë, prania e vazhdueshme e mbetjeve në mjedisin bregdetar tregon boshllëqe të vazhdueshme në zbatim, përfshirë mbulimin e pabarabartë me shërbime të grumbullimit të mbetjeve, performancën e dobët të grumbullimit të diferencuar dhe riciklimit, mekanizmat e paplotë për rikuperimin e ambalazheve dhe kontrollin e pamjaftueshëm të artikujve plastikë që priren të përfundojnë si mbetje. Në Basenin e Lumit Vjosa, këto sfida formësohen nga kombinimi i vendbanimeve të shpërndara, rrugëve të transportit lumor, statusit të zonës së mbrojtur dhe presionit sezonal nga turizmi. Turizmi është veçanërisht i rëndësishëm gjatë sezonit veror, kur flukset e vizitorëve në Shqipëri rriten ndjeshëm.

Statistikat zyrtare tregojnë 2,624,207 hyrje në Shqipëri në korrik 2024¹⁸ dhe 2,167,665 ardhje të shtetasve të huaj në korrik 2024, duke ilustruar intensitetin e presionit sezonal që ndikon në peizazhet bregdetare dhe zonat e mbrojtura.

Për këtë arsye, Baseni i Lumit Vjosa duhet të menaxhohet përmes një qasjeje të integruar që kombinon parandalimin e mbetjeve, shërbimet efektive bashkiake të mbetjeve, sistemet e rikuperimit të ambalazheve, zbatimin e rregullave ekzistuese dhe menaxhimin e qëndrueshëm të turizmit. Përparësi duhet t'i jepet përmirësimit të grumbullimit të mbetjeve në vendbanimet me shërbim të pamjaftueshëm, forcimit të grumbullimit të diferencuar dhe riciklimit, funksionalizimit të PZP-së për ambalazhet, avancimit të një sistemi depozitë-rikthimi për ambalazhet e pijeve dhe forcimit të masave për parandalimin e mbetjeve në zonat turistike dhe përgjatë korridoreve lumore.

Detyra kryesore e politikave nuk është krijimi i legjislacionit shtesë, por sigurimi që kuadri ekzistues të prodhojë rezultate të matshme zbatimi, në përputhje me objektivat e ruajtjes së Parkut Kombëtar të Lumit të Egër Vjosa. Bashkëpunimi më i fortë ndërmjet institucioneve kombëtare, bashkive, autoriteteve të zonës së mbrojtur, sektorit privat dhe shoqërisë civile do të jetë thelbësor për reduktimin e rrjedhjes së plastikës dhe mbrojtjen e integritetit ekologjik të lumit, mjedisit të tij bregdetar dhe detar.

¹⁸<https://www.instat.gov.al/media/13792/movement-of-citizens-july-2024.pdf>